

**РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

***КОЛІСНИК Н. В., аспірантка кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокорис-
тування України, м. Київ***

*Стаття містить опис системи професійної компетен-
тності та методики її формування у майбутніх менеджерів
агропромислового комплексу. Описано процес та результати
запровадження методики у навчальний процес. Перевірено
ефективність та результативність даної методики.*

***Аграрні менеджери, ефективність, методика, на-
вчання, навчальний процес, професійна компетентність.***

*Статья содержит описание системы профессиональной
компетентности и методики ее формирования у будущих ме-
неджеров агропромышленного комплекса. Описан процесс и
результаты внедрения методики в учебный процесс. Провер-
ена эффективность и результативность данной методики.*

***Аграрные менеджеры, эффективность, методика,
обучение, учебный процесс, профессиональная компе-
тентность.***

Постановка проблеми у загальному вигляді. Процес підготовки майбутніх аграрних менеджерів має будуватись з урахуванням компетентнісного підходу. Він повинен враховувати специфіку та особливості студентів економічного напрямку підготовки вищих аграрних навчальних закладів. Серед представників вітчизняних науковців та педагогів, прихильниками впровадження компетентнісного підходу до економічної підготовки фахівців є: М. Артюшина, Н. Бабкова-Пилипенко, Н. Бібік, В. Бобров, М. Головань, В. Луговий, О. Овчарук, О. Падалка, Д. Черваньов.

Система формування професійної компетентності студен-

тів включає в себе мету, суб'єкти навчального процесу, методику формування. Основними формами організації навчання на кожному етапі є професійно спрямовані лекції і практичні заняття. Перше, на що треба звернути увагу на перших заняттях з дисциплін, – це формування мотиваційної компетенції та вміння працювати з навчальною літературою. Вміння і бажання навчатися – це той фундамент, який мають закласти викладачі на першому курсі навчання у вищому аграрному навчальному закладі.

Мета статті - охарактеризувати результативність методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у процесі вивчення економічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. За розробленою системою процес формування професійної компетентності передбачено реалізацію таких етапів: теоретичний, навчальний, оцінювальний. На теоретичному етапі сутність формування професійної компетентності полягає у визначенні мотиваційного рівня у студентів під час вибору професії, самостійної роботи в опрацюванні конспекту лекцій та рекомендованої літератури, у підготовці самостійно опрацьованого матеріалу. На даному етапі відбувається формування умінь самостійної роботи з літературою, уміння орієнтуватися в інформаційному матеріалі; вдосконалення уміння раціонального відбору й аналізу інформації та формування мотивації навчальної діяльності студентів.

На навчальному етапі завдання формування професійної компетентності – відбувається формування професійної спрямованості, комплексних умінь самостійної роботи на основі набутих знань і навичок шляхом перенесення їх у нові нестандартні навчальні ситуації - розв'язується в ході занять за інтерактивною методикою із застосуванням знань, умінь і навичок, які необхідні при розв'язанні професійних ситуацій, що вимагають застосування цих умінь, формують професійно важливі якості майбутнього менеджера.

Оцінювальний етап спрямований на перевірку та корекцію сформованих умінь у нових, нестандартних умовах. Організація навчання на цьому етапі здійснюється за допомогою методів інтерактивного та проблемного навчання, тестування перевірки і корекції знань, умінь та навичок, це сприяє набуттю професійної компетентності майбутніми менеджерами агропромислового комплексу. Результативність формування професійної компете-

нтності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу безпосередньо залежатиме від створення умов, які сприятимуть високому рівню сформованості професійної компетентності, опанування студентами сучасними знаннями та вміннями.

Формувальний педагогічний експеримент здійснювався на базі факультету аграрного менеджменту зі студентами 3-го курсу за напрямом підготовки «Менеджмент», професійне спрямування «Менеджмент і адміністрування», з яких було сформовано експериментальну та контрольну групи. Для виявлення початкового рівня сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу експериментальної і контрольної груп було проведено констатувальне дослідження. Вивчення результатів дослідження сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з менеджменту в обох групах дало нам можливість зробити висновки про те, що на початку формувального експерименту однорідні показники в обох групах є досить близькими.

В результаті проведення формувального експерименту очікувалось підвищення рівня професійної компетентності студентів. Досягти цього ми планували за рахунок реалізації методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців з аграрного менеджменту. Під час початкового діагностичного опитування лише 32 % студентів відзначали необхідність високого рівня сформованості професійної компетентності в майбутній професійній діяльності, після формувального етапу 86 % студентів усвідомили особливу значущість потреби у її формуванні.

Нами було враховано результати, отримані студентами в процесі вивчення дисципліни «Адміністративний менеджмент», які ґрунтувались на аналізі усного опитування студентів, двох модульних і комплексної контрольної роботи, презентації індивідуального проекту. Також викладачі в ході бесіди відзначили позитивну динаміку рівня сформованості професійної компетентності у студентів експериментальної групи в процесі вивчення «Адміністративного менеджменту», що ґрунтувалася на порівнянні результатів студентів на початку вивчення дисципліни та на контрольному етапі. Усні опитування студентів експериментальної групи, які проводилися під час занять, включали: експрес-контроль засвоєння матеріалу з теми; термінологічний аналіз ключових понять; розв'язання аналітично-розрахункових, ситуаційних і творчих завдань та вправ; захист індивідуальних

проектів, участь в ділових іграх.

В ході проведення експрес-контролю засвоєння навчального матеріалу студентами експериментальної групи було відзначено, що відповіді студентів стали більш логічними, ґрунтовними, аргументованими, переконливими; вони демонстрували краще розуміння професійної термінології та вміння застосовувати її в доречному контексті, що свідчить про опанування студентами вмінь міжособистісної взаємодії та комунікативних навичок, а відтак, формування особистісної складової професійної компетентності. Студенти контрольної групи не завжди могли обґрунтувати власну точку зору так як, використовували слабкі аргументи, не завжди користувалися професійною термінологією, відчували певний дискомфорт публічного виступу.

Під час практичних занять викладачі проводили опитування студентів з термінологічного аналізу ключових понять з теми, який дав їм можливість зробити висновок, що студенти експериментальної групи не просто оволоділи термінами з теми, а й навчилися визначати ключові компоненти поняття, тому могли давати власні визначення, які відрізнялися за змістом, але повністю відтворювали їх суть. В той же час студенти контрольної групи в більшості випадків заучували терміни і лише інколи характеризували поняття з власної точки зору, зберігаючи його суть. Під час самостійної роботи, яка відбувалася під керівництвом викладача, студенти опанували вміння працювати з текстами, таблицями, малюнками, діаграмами; розвивали вміння виділяти основну думку, логічно вибудовувати відповідь; презентувати опрацьований матеріал у найбільш доцільній формі.

Виконання індивідуальних завдань було обов'язковим для студентів експериментальної групи. Надання відповіді щодо виконання індивідуальних завдань сприяло формуванню професійної компетентності, а саме: особистісної та кваліфікаційної складових. Було відзначено, що більшість студентів (60-80 %) продемонстрували середній і високий рівень сформованості професійної компетентності. Робота над експрес-тестами здійснювалася в декілька етапів: виконання тестових завдань та аналіз відповідей, наданих студентами. Студенти експериментальної групи в багатьох випадках вирішували тестові завдання за менший проміжок часу, ніж на це було відведено, на нашу думку це пов'язане з ґрунтовним опрацюванням матеріалу теми завдяки проведенню термінологічного аналізу ключових понять та якісним опрацюванням питань самостійної роботи, що безпосе-

редньо залежало від мотивації студентів.

Друге діагностичне опитування дало нам можливість врахувати результати, отримані наступним чином: за методикою самооцінки та експертної оцінки професійної компетентності студентів, за результатами поточного контролю, модульних і комплексної контрольних робіт, а також презентації індивідуальних проектів та визначити ефективність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу (рис. 1).

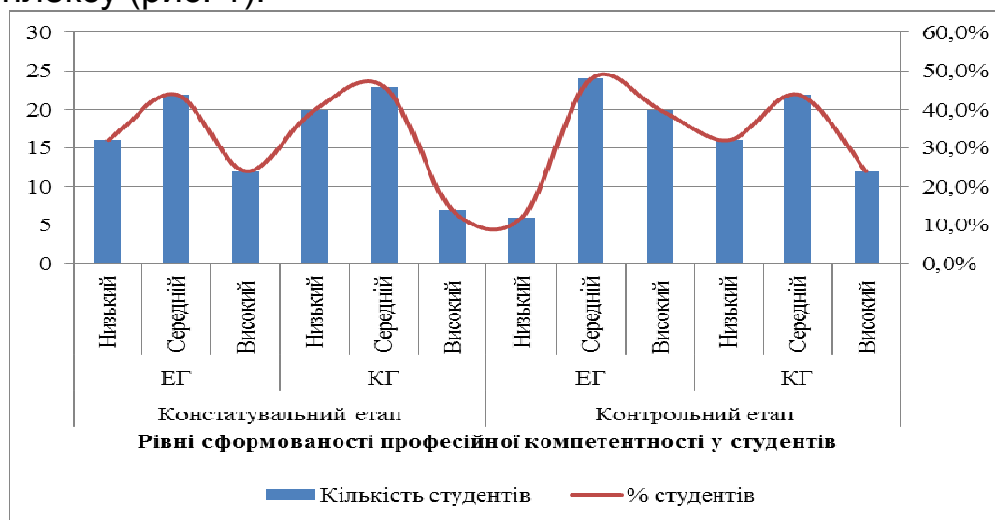


Рис. 1. Рівні сформованості професійної компетентності студентів контрольної та експериментальної груп

Після констатувального етапу формування експериментальної групи низький рівень сформованості професійної компетентності було відзначено у 32 % студентів експериментальної групи, а після проведення другого зрізу – у 12 %. Кількість студентів експериментальної групи, які мають високий рівень сформованості професійної компетентності, збільшився на 16 %, в той же час кількість студентів з середнім рівнем зріс на 4 %

Зміни рівнів сформованості професійної компетентності студентів контрольної групи були не такими значними, а саме: на контрольному етапі експерименту високий зріс на 10 %, в порівнянні з констатувальним, середній рівень зменшився на 2 %. Кількість студентів контрольної групи з низьким рівнем сформованості професійної компетентності зменшилася на 8 % на контрольному етапі у порівнянні з констатувальним етапом.

З метою перевірки впливу запропонованої методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів у процесі вивчення економічних дисциплін було використано критерій Пірсона - χ^2 (див. Табл. 1)

Таблиця 1

Рівні сформованості професійної компетентності студентів експериментальної та контрольної груп

Етапи експерименту	Групи	Рівні сформованості професійної компетентності			Обсяг вибірки
		Низький	Середній	Високий	
Констатувальний етап	ЕГ	16	22	12	50
	КГ	20	23	7	50
Контрольний етап	ЕГ	6	24	20	50
	КГ	16	22	12	50

Порівняння показників контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі дали нам наступну нерівність $\chi^2_{\text{спост}} < \chi^2_{\text{крит}}$ значення хі-квадрат $\chi^2_{\text{спост}}$ менше його критичного значення ($1,782 < 5,991$), отже на початковому етапі формувального експерименту показники рівня сформованості професійної компетентності в контрольній та експериментальній групах співпадають на рівні значимості 0,05 і не мають суттєвих відмінностей.

Порівняння показників контрольної та експериментальної груп на контрольному етапі формувального експерименту дали наступну нерівність $\chi^2_{\text{спост}} > \chi^2_{\text{крит}}$ ($6,632 > 5,991$), що свідчить про достовірність відмінностей характеристик порівнюваних вибірок між експериментальною й контрольною групами, а тому, підтверджується припущення про те, що експериментальна робота з формування професійної компетентності майбутніх менеджерів була більш ефективною.

Таким чином, із вірогідністю 95% можливо стверджувати, що при повторенні запропонованої методики будуть спостерігатися суттєві відмінності в рівнях сформованості професійної компетентності фахівців з аграрного менеджменту.

Нами розроблено та реалізовано методику діагностики сформованості професійної компетентності студентів, яка ґрунтувалась на застосуванні методів спостереження, опитування, тестування, аналізі продуктів діяльності студентів; використанні статистичних методів; застосуванні методики В. Андрєєва з визначення конкурентоспроможності, тест А. В. Бартишева та А. Киссель для визначення рівня задоволеності навчально-виховним процесом та працею; розроблену нами методику самооцінки професійної

компетентності майбутніх менеджерів; методику самооцінки професійної компетентності студентів.

Після формувального експерименту низький рівень сформованості професійної компетентності знизився з 32 % до 12 %. Кількість студентів експериментальної групи, які мають високий рівень сформованості професійної компетентності, збільшився на 16 % до 40%, в той же час кількість студентів з середнім рівнем зріс на 4 % до 48 %. Зміни рівнів сформованості професійної компетентності студентів контрольної групи були не такими значними, а саме: високий зріс на 10 % до 24%, середній рівень зменшився на 2 % до 44 %, кількість студентів з низьким рівнем зменшилася на 8 % до 32%. На нашу думку зміни в рівні сформованості професійної компетентності у студентів контрольної групи, пов'язані з набуттям досвіду взаємодії, прагненням деяких студентів до оволодіння професійними вміннями та навичками. Позитивну динаміку формування професійної компетентності у студентів експериментальної групи на контрольному етапі формувального експерименту засвідчили статистично значущі зміни у порівнянні з результатами студентів контрольної групи.

Література

1. Абелева И. Ю. Речь о речи. Коммуникативная система человека / И. Ю. Абелева. – М. : Логос, 2004. – 304 с.
2. Боярчук Н. К. Професійна компетентність майбутніх економістів як проблема теорії та практики вищої школи / Н. К. Боярчук // Гуманітарні науки. – 2012. – № 2. – С. 125–133.
3. Виноградський М. Організація праці менеджера: Навчальний посібник/ М. Виноградський, А. Виноградська, О. Шканова: Київ. економ. ін-т менеджм. - К.: Кондор, 2002. - 516 с., с. 153-155
4. Демин В.А. Профессиональная компетентность специалиста: понятие и виды // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2000. - № 4.- С. 34-42.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование.– 2003.– № 5.– С. 34–42.
6. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошук, перспективи. – К. : Віпол, 2000. – С. 11–57.
7. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. / Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 298 с.
8. Курбатов В. И. Стратегия делового успеха. – Ростов-н/Д: Феникс, 1995. – 416 с.

9. Raven, J. Competence in Modern Society: Its Identification, Development and Release.: John Raven, H.K. Lewis & Co., London, 1984.
10. Short E. Competence: Inquires into Its Meaning and Asquisition in Educational Setting / E. Short. – Kembridzh, 1984. – 107 p.

REFERENCES

1. Abeleva I. Ju. Rech' o rechi. Kommunikativnaja sistema cheloveka / I. Ju. Abeleva. – M. : Logos, 2004. – 304 s.
2. Bojarchuk N. K. Profesijna kompetentnist' majbutnih ekonomistiv jak problema teorii ta praktiki vishhoi shkoli / N. K. Bojarchuk // Gumanitarni nauki. – 2012. – № 2. – S. 125–133.
3. Vinograds'kij M. Organizacija praci menedzhera: Navchal'nij posibnik/ Mikola Vinograds'kij, Alla Vinograds'ka, Olena Shkanova: Kiiv. ekonom. in-t menedzhm. - K.: Kondor, 2002. - 516 s., c. 153-155
4. Demin V.A. Professional'naja kompetentnost' specialista: ponjatie i vidy // Standarty i monitoring v obrazovanii. – 2000. - № 4.- S. 34-42.
5. Zimnjaja I. A. Kljuचेvye kompetencii – novaja paradigma rezul'tata obrazovanija / I. A. Zimnjaja // Vysshee obrazovanie.– 2003.– № 5.– S. 34–42.
6. Zjazjun I. A. Intelektual'no-tvorchij rozvitok osobistosti v umovah neperervnoї osviti / I. A. Zjazjun // Neperervna profesijna osvita: problemi, poshuk, perspektivi. – K. : Vipol, 2000. – S. 11–57.
7. Koval'chuk G. O. Aktivizacija navchannja v ekonomichnij osviti : navch. posib. / G. O. Koval'chuk. – K. : KNEU, 2003. – 298 s.
8. Kurbatov V. I. Strategija delovogo uspeha. – Rostov-n/D: Feniks, 1995. – 416 s.

EFFECTIVENESS TECHNIQUE OF FORMATION PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN STUDYING ECONOMIC SUBJECTS

**Kolisnyk Nadiia Volodymyrivna, Postgraduate of Pedagogy
Department National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine**

The article contains description of professional competence and methods of formation of future managers agro-industrial complex in studying economic subjects. The process and results of implementation technique in learning process. Verified efficiency and effectiveness of this technique.

Agricultural managers, effectiveness, methodology, training, educational process, professional competence.